

Briselē, 2023. gada 23. maijā
(OR. en)

9616/23

RECH 190
EDUC 169
PI 77
DIGIT 96

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Datums:	2023. gada 23. maijs
Saņēmējs:	delegācijas
Iepr. dok. Nr.:	8827/23
Temats:	Kvalitatīva, pārredzama, atklāta, uzticama un taisnīga zinātniskās pētniecības publicēšana – Padomes secinājumi (apstiprināti 2023. gada 23. maijā)

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi par kvalitatīvu, pārredzamu, atklātu, uzticamu un taisnīgu zinātniskās pētniecības publicēšanu; Padome secinājumus apstiprināja 3949. sanāksmē, kas notika 2023. gada 23. maijā.

**PADOMES SECINĀJUMI PAR KVALITATĪVU, PĀRREDZAMU, ATKLĀTU,
UZTICAMU UN TAISNĪGU ZINĀTNISKĀS PĒTNIECĪBAS PUBLICĒŠANU**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ATGĀDINOT

- savus 2015. gada 1. decembra secinājumus par pētniecības integritāti ¹, kuros atzīts, ka atvērtā zinātne ir svarīga kā pētniecības integritātes stiprināšanas mehānisms un ka pētniecības integritāte savukārt veicina atvērtu zinātni;
- savus 2016. gada 27. maija secinājumus par pāreju uz atvērtās zinātnes sistēmu ², kuros atzīts, ka atvērtajai zinātnei ir potenciāls palielināt zinātnes kvalitāti un ietekmi sabiedrības labā;
- savu 2022. gada 5. aprīļa Ieteikumu "Veidot tiltus efektīvai sadarbībai augstākās izglītības jomā Eiropā" ³, kurā uzsvērts, cik svarīgi ir atbalstīt atvērtā pirmkoda risinājumu izmēģināšanu un testēšanu ar mērķi pārvarēt kopīgas problēmas, tādējādi veicinot sadarbību, digitālo gatavību, datu suverenitāti un augstākās izglītības sistēmu atbildību;

¹ 14853/15.

² 9526/16.

³ OV C 160, 13.4.2022., 1.–8. lpp.

- savus 2022. gada 10. jūnija secinājumus par vērtībām un principiem starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā ⁴, kuros mudināts izmantot atvērto zinātnei, lai nodrošinātu pētniecības rezultātu savstarpēju konsolidāciju un izplatīšanu, izmantojot sistēmas un stratēģijas, kas vērstas uz atklātu un tūlītēju piekļuvi zinātniskām publikācijām, un atbalstītas pētnieku tiesības publicēt, kopīgot, izplatīt un atklāti darīt zināmus šīs pētniecības rezultātus un datus, tostarp, izmantojot apmācību un mācības, kā arī iesaistīties reprezentatīvās profesionālās vai akadēmiskās organizācijās, nenokļūstot neizdevīgā situācijā sistēmas, kurā viņi strādā, vai jebkādas cenzūras vai diskriminācijas dēļ;
- savus 2022. gada 10. jūnija secinājumus par pētniecības novērtējumu un atvērtās zinātnes īstenošanu ⁵, kuros uzsvērts, ka ir nepieciešama netraucēta piekļuve publiski finansētas pētniecības rezultātiem, publikācijām un datiem un to atkārtota izmantošana pētniecības vajadzībām, un atzīmētas priekšrocības, ko sniedz atvērtā zinātne un tūlītēja atvērta piekļuve pētniecības publikācijām, un priekšrocības, ko sniedz daudzvalodība, lai plašāk izplatītu pētniecības rezultātus.

Virzība uz atvērtu, taisnīgu un ilgtspējīgu zinātniskās pētniecības publicēšanas sistēmu

1. ATGĀDINA, ka zinātniskās pētniecības publicēšana žurnālos pašlaik ir galvenais akadēmiskais līdzeklis pētniecības rezultātu un jaunu zinātnes atziņu izplatīšanai; ATKĀRTOTI UZSVER, ka ir svarīgi paātrināt pāreju uz atvērto zinātnei, lai uzlabotu pētniecības kvalitāti, efektivitāti un ietekmi, veicinot pētniecības rezultātu pārredzamību, piekļūstamību, daudzveidību, atkalizmantojamību, reproducējamību un uzticamību, ka atvērta piekļuve zinātniskās pētniecības publikācijām, tostarp to atkalizmantošana, ir viens no atvērtās zinātnes sistēmas pamatelementiem un ka ir jāīsteno, lai nodrošinātu, ka šos mērķus atbalsta ar zinātniskās pētniecības publicēšanu;

⁴ 10125/22.

⁵ 10126/22.

2. NORĀDA, ka digitālā pārkārtošanās – neraugoties uz saviem izaicinājumiem – joprojām rada iespējas efektīvā un iedarbīgā zinātniskās pētniecības publicēšanā izmantot jaunas metodes, piemēram, tiešsaistes publicēšanas rīkus, repozitorijus un platformas plašam pētniecības izlaides klāstam visās jomās gan valstu, gan Eiropas līmenī, bet ka pašreizējā sistēma lielākoties ir balstīta uz uzņēmējdarbības un operatīviem modeļiem, kuros vēl nav pilnībā izmantots digitalizācijas potenciāls, jo īpaši saistībā ar aizvien nozīmīgāku pētniecības rezultātu, piemēram, datu kopu, programmatūras un pētniecības protokolu, pieaugošo klāstu; un UZSVER, cik svarīgi ir ieguldīt e-infrastruktūrā, digitālos un inovatīvos rīkos un spējās;
3. UZSVER, ka ar zinātniskās pētniecības publicēšanu būtu jāatbalsta būtiski akadēmiskās brīvības, pētniecības integritātes un zinātniskās izcilības principi, kā arī pētniecības rezultātu maksimāla piekļūstamība un atkalizmantojamība un vienlaikus būtu arī jāatbalsta pētniecības kopienas un to starpdisciplīnu sadarbība, un PASVĪTRO to, ka zinātniskā prakse reproducējamības, pārredzamības, kopīgošanas, precizitātes un sadarbības nodrošināšanai ir svarīgs līdzeklis, lai izveidotu tādu publicēšanas sistēmu, kas ir spējīga reaģēt uz demokrātiskas, modernas un digitalizētas sabiedrības izaicinājumiem; UZSVER, ka tūlītējai un neierobežotai atvērtai piekļuvei būtu jākļūst par normu tādu pētījumu publicēšanā, kuros izmanto publiskos līdzekļus, ar pārredzamu cenu noteikšanu, kas ir publicēšanas pakalpojumiem atbilstoša un kad izmaksas nesedz individuāli autori vai lasītāji.

Atbalsts daudzveidībai un taisnīguma nodrošināšana zinātniskās pētniecības publicēšanā

4. ATZĪST, ka publicēšanas prakse dažādās disciplīnās atšķiras, un UZSVER, ka joprojām būtu jāatbalsta daži publicēšanas formāti, piemēram, monogrāfijas, grāmatas un gara teksta formāti, jo īpaši sociālajās un humanitārajās zinātnēs, vienlaikus veicinot atvērtu piekļuvi publicēšanai un ļaujot līdzāspastāvēt dažādiem formātiem un publikācijām dažādās valodās;

5. NORĀDA, ka pašreizējo zinātniskās pētniecības publicēšanas sistēmu pārvalda dažādas peļņu nesošas un bezpeļņas organizācijas, un ar bažām ATZĪST, ka pieaugošās izmaksas, kas saistītas ar piekļuvi zinātniskām publikācijām un zinātniskās pētniecības publicēšanai, rada nevienlīdzību un kļūst ilgtnespējīgas publiskiem pētniecības finansētājiem un iestādēm, kuras ir atbildīgas par publisko līdzekļu izlietojumu, un samazina pētniecībai pieejamo finansējumu;
6. UZSVER, cik svarīgi ir bezpeļņas, zinātniski atvērtās piekļuves publicēšanas modeļi, kad no autoriem vai lasītājiem netiek iekasēta maksa un kad autori var publicēt savu darbu, neievērojot finansējuma/institucionālus atbilstības kritērijus; ATZĪMĒ dažādos modeļus, kas nav atkarīgi no publicējamā darba apstrādes maksām vai līdzīgām maksām par vienību, un UZSVER, ka ir svarīgi atbalstīt šādu modeļu izstrādi, ko vada publiskas pētniecības organizācijas;
7. UZSVER, ka ir svarīgi izvairīties no situācijām, kad pētniekiem ir ierobežotas iespējas izvēlēties publicēšanas kanālus finansiālo spēju, nevis kvalitātes kritēriju dēļ un kad piekļuvi pētniecības publikācijām ierobežo samaksas sistēmas; ATZINĪGI VĒRTĒ koordināciju Eiropas Savienībā un ar globālajiem partneriem nolūkā atbalstīt taisnīgumu zinātniskās pētniecības publicēšanā, ņemot vērā *UNESCO* ieteikumu par atvērto zinātni ⁶.

Vairot uzticēšanos un nodrošināt augstu kvalitāti, pārredzamību un integritāti zinātniskās pētniecības publicēšanā

8. UZSVER, ka akadēmiskā brīvība ietver tiesības brīvi definēt pētniecības jautājumus, izvēlēties un attīstīt teorijas, apkopot empīriskus materiālus, izmantot akadēmiskās pētniecības metodes, apšaubīt vispārpieņemtus uzskatus un izvirzīt jaunas idejas un aptver tiesības kopīgot, izplatīt un publicēt to rezultātus, tostarp, izmantojot apmācību un mācības, un PASVĪTRO to, ka šādas prakses ierobežojumi apdraud akadēmisko brīvību un pētniecības integritāti;

⁶ [*UNESCO Recommendation on Open Science \(UNESCO ieteikums par atvērto zinātni\) – UNESCO digitālā bibliotēka.*](#)

9. UZSVER, ka stingrai profesionālapskatei arī turpmāk vajadzētu būt būtiskam zinātniskās pētniecības publicēšanas elementam, pētniekiem uzņemoties atbildību par profesionālapskati un sniedzot ekspertu konsultācijas redakcionālajās padomēs, nodrošinot zinātniskos standartus un pētniecības pamatotību un kvalitāti; UZSVER, ka profesionālapskatei būtu jāturpina veidot un uzturēt pētniecības integritāti un uzticēšanos zinātnei, tostarp, atsaucot nepamatotas publikācijas; ATZĪST, ka profesionālapskates sistēma pašlaik saskaras ar dažādiem izaicinājumiem, piemēram, pieaug iesniegto darbu skaits un vērtētāju pārslogotība; UZSVER, ka ir jāveicina pārredzamība, izmantojot atvērtas profesionālapskates praksi, un jāpauž atzinība pētniekiem un jāatalgo viņi par profesionālapskati;
10. AKCENTĒ to, ka reproducējamība ir viena no galvenajām pētniecības kvalitātes iezīmēm, kas ir cieši saistīta ar pētniecības pārredzamību un integritāti, un ka reproducējamības trūkums var nelabvēlīgi ietekmēt zinātnes progresu un uzticēšanos zinātnei.

Turpmākā virzība

Galvenie nosacījumi

11. MUDINA dalībvalstis un Komisiju pastiprināt atbalstu saskaņotas institucionālās un finansēšanas politikas un stratēģiju izstrādei attiecībā uz tādiem bezpeļņas atvērtās piekļuves daudzformātu zinātniskās pētniecības publicēšanas modeļiem Eiropā, kas nerada izmaksas autoriem vai lasītājiem, un izstrādāt un īstenot ceļvežus vai rīcības plānus šādu publicēšanas modeļu ievērojamai paplašināšanai;

12. ATZINĪGI VĒRTĒ to, ka vairākas dalībvalstis savos autortiesību aktos ir ieviesušas sekundārās publicēšanas tiesības, nodrošinot atvērtu piekļuvi zinātniskās pētniecības publikācijām, kurās iesaistīti publiskie līdzekļi; MUDINA Komisiju saistībā ar EPT 2. darbību EPT politikas programmā 2022.–2024. gadam izskatīt un ierosināt pasākumus ES līmenī, kuru mērķis būtu novērst šķēršļus piekļuvei publiski finansētas pētniecības rezultātiem, kā arī publikācijām un datiem pētniecības vajadzībām un to atkalizmantošanai, vienlaikus garantējot autora piekrišanu; AICINA dalībvalstis atjaunināt valsts atvērtās piekļuves politiku un pamatnostādnes, lai zinātniskās pētniecības publikācijas nekavējoties darītu brīvi piekļūstamas saskaņā ar atvērtas piekļuves licencēm, un pētniecības datiem piemērot *FAIR* principus (atrodamība, piekļūstamība, savietojamība un atkalizmantojamība) un principu "tik atvērts, cik iespējams, tik slēgts, cik nepieciešams", ņemot vērā ESAO Ieteikumu par piekļuvi publiski finansētas pētniecības datiem ⁷;
13. UZSVER, ka ir vajadzīgas izmaiņas pētniecības kultūrā, kurā būtu atzītas dažādas pētniecības darbības un galvenais mērķis – maksimāli palielināt pētniecības kvalitāti un ietekmi; šajā sakarībā ATZINĪGI VĒRTĒ Pētniecības novērtējuma virzīšanas koalīcijas (*CoARA*) darbības; un MUDINA uzturēt ciešu dialogu starp ieinteresētajām personām, dalībvalstīm, Komisiju un asociētajām valstīm, koordinācijā ar globālajiem partneriem reformējot pētniecības novērtējumu;
14. NORĀDA, ka datu un uzticamas informācijas trūkums par stāvokli zinātniskās pētniecības publicēšanas jomā, tostarp par izmaksām un bibliometriskajiem datiem, kavē atvērtas piekļuves politikas attīstību, īstenošanu un novērtēšanu un vājina dalībvalstu un pētniecības organizāciju pozīcijas sarunās ar komerciāliem izdevējiem; ATZĪST pašreizējās norises, kuru mērķis ir uzraudzīt progresu virzībā uz atvērtu zinātņi Eiropas atvērtās zinātnes mākoņa (*EOSC*) satvarā, pamatojoties uz valstu īstenotu uzraudzību un kopējiem kvalitatīviem un kvantitatīviem rādītājiem; MUDINA dalībvalstis un Komisiju paātrināt šīs norises un samazināt uzraudzības iniciatīvu sadrumstalotību, EPT uzraudzības mehānismā iekļaujot atvērtās zinātnes uzraudzību, un censties nodrošināt, ka uzraudzības dati atbilst *FAIR* principiem.

⁷ [*Recommendation of the OECD Council concerning Access to Research Data from Public Funding* \(ESAO Padomes Ieteikums par piekļuvi publiski finansētas pētniecības datiem\) – ESAO.](#)

Spējas: infrastruktūras un prasmes

15. TURPINA mudināt dalībvalstis atbalstīt iniciatīvas "*Open Research Europe*" (*ORE*) pārveidošanu par kolektīvu, bezpeļņas plaša mēroga atklātas piekļuves pētniecības publicēšanas pakalpojumu sabiedriskajam labumam un veicināt un atbalstīt citas konkrētām tēmām paredzētas un valsts bezpeļņas, atklātas piekļuves publicēšanas platformas un modeļus, kas sniedz augstas kvalitātes publicēšanas pakalpojumus pētniekiem un – kad vien tas ir iespējams un ir piemēroti – ir savienoti Eiropas līmenī, lai panāktu lielāku spēju, efektivitāti, izmantojamību un izmaksu lietderību;
16. MUDINA dalībvalstis un Komisiju ieguldīt tādās savietojamās publicēšanai paredzētās bezpeļņas infrastruktūrās, kuru pamatā būtu atvērtā pirmkoda programmatūra un atvērtie standarti, un veicināt tās, lai izvairītos no pakalpojumu piesaistes un no sistēmām, kas aizsargātas ar īpašumtiesībām, un savienot šīs infrastruktūras ar *EOSC*;
17. MUDINA dalībvalstis un Komisiju izstrādāt savstarpējas mācīšanās pasākumus par profesionālajiem, aptverot principus un praksi, un par to, kā veicināt pārredzamību un kā atzīt un atalgot profesionālās pasākumus pētnieku novērtēšanā;
18. MUDINA dalībvalstis un Komisiju rīkoties, lai veicinātu institucionālo spēju veidošanu un palielinātu pētnieku zināšanas par intelektuālā īpašuma tiesībām un to vērtību, tostarp par sekām, ko rada autoram piederošo autortiesību nodošana izdevējam, un par pētnieku stratēģiskās intelektuālā īpašuma pārvaldības nozīmīgumu tūlītējas un neierobežoti brīvas piekļuves zinātniskām publikācijām veicināšanā;
19. AICINA dalībvalstis un Komisiju savu atvērtās piekļuves un atvērtās zinātnes politiku un ieteikumus saskaņot ar Eiropas Pētniecības un inovācijas paktu ⁸ un Eiropas Zinātņu un humanitāro zinātņu akadēmiju federācijas Eiropas Rīcības kodeksu par pētniecības integritāti ⁹ un UZSVER, ka šajā procesā ir būtiski izstrādāt apmācību un materiālus, ar ko atbalsta pētnieku centienus piemērot atvērtās zinātnes principus, vienlaikus nodrošinot, ka tiek ievēroti augsti pētniecības integritātes standarti;

⁸ OV L 431, 2.12.2021., 1.–9. lpp.

⁹ [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#) (Eiropas Rīcības kodekss par pētniecības integritāti).

20. AICINA dalībvalstis sadarbībā ar Komisiju sistemātiski risināt agresīvas publicēšanas problēmu un veicināt un atbalstīt apmācību par atbildīgu, atklātu un ētisku publicēšanas praksi studentiem un pētniekiem visos karjeras posmos, tādējādi nodrošinot viņiem vajadzīgās prasmes un kompetences, kā arī nodrošināt pienācīgu apmācību un informētību par agresīvu, apšaubāmu, maldinošu un nekvalitatīvu publicēšanas praksi un tās nelabvēlīgo ietekmi uz pētniecības uzticamību.
-